

รายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา FACTORS RELATED TO STUDENTS' SOCIAL RESPONSIBILITY BEHAVIOR

กมลชนก วงวาท (Kamolchanok Wongwan)*
ดร.นีออน พิณประดิษฐ์ (Dr.Neon Pinpradit)**

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสถานการณ์ จิตลักษณะเดิม จิตลักษณะตามสถานการณ์ และศึกษาตัวแปรทำนายพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 165 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบวัดจิตลักษณะ 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) แบบวัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา 2) แบบวัดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม 3) แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม 4) แบบวัดความเชื่ออำนาจในตนในการเรียน และ 5) แบบวัดพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม วิเคราะห์ข้อมูลโดย วิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง ความแปรปรวนสามทาง และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมระดับสูงเป็นนักศึกษาชายร้อยละ 20 และนักศึกษาหญิงร้อยละ 34.54 ลักษณะของนักศึกษาที่มีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมสูง คือ 1) นักศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาสูง 2) นักศึกษาที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมสูง 3) นักศึกษาที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง และ 4) นักศึกษาที่มีทัศนคติต่อการคบเพื่อนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูง ถ้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมสูง มีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่ากลุ่มตรงข้าม และพบว่าตัวแปรทำนายสำคัญของพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา คือ ทัศนคติต่อการคบเพื่อนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา โดยทำนายได้สูงสุดในกลุ่มเพศชายคือร้อยละ 56.1 ข้อเสนอแนะสำคัญจากการวิจัยนี้ คือ สถานศึกษาคควรส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เพื่อพัฒนาพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา

คำสำคัญ : พฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม

Keywords : Social responsibility behavior

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ABSTRACT

The purpose of the present research was to study the relationship amongst situational factors, psychological traits and psychological states, and to study variables that can predict students' social responsibility behavior. The sample consisted of 165 3rd year students in the Faculty of Education, Khon Kaen University during the second semester of the 2006 academic year. The tools used for the study included a 5-variable psychological trait test, institutional environment test, participation in social activities test, moral reasoning test, Internal locus of control in one's learning ability test, attitude towards association with social responsibility-minded friends test and social responsibility behavior test. The collected data were analyzed by means of two-way and three-way analysis of variance and multiple-regression analysis. The findings showed that 20% of male students and 34.54% of female students displayed a high level of social responsibility. Students who displayed a high level of social responsibility behavior include 1) those who were in a good educational environment, 2) those who participated more frequently in social activities, 3) those who displayed a high level of moral reasoning, 4) those who had a positive attitude towards association with friends of high level of social responsibility, and if they maintain a high level of participation in social activities, would display a higher level of social responsibility than those who do not. It was also found that the significant variables that can predict the students' social responsibility behavior include attitude towards association with friends of high level of social responsibility, participation in social activities and educational environment. The variables can predict up to 56.1% in the male group. The most significant suggestion deriving from the results of the study was for the educational institutions to encourage their students to participate more frequently in social activities in order to help develop their social responsibility behavior.

1. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
สภาพสังคมไทยปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประชาชนคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองเป็นใหญ่ ก่อให้เกิดปัญหาระดับชาติมากมาย จึงควรพัฒนาคนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นจริยธรรมที่สำคัญและส่งผลต่อการพัฒนา

สังคม เป็นเครื่องมือผลักดันให้บุคคลปฏิบัติตามกฎระเบียบ เคารพสิทธิผู้อื่น ทำตามหน้าที่ของตน และมีความซื่อสัตย์สุจริต อีกทั้งเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศอีกด้วย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ (2547) ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) กำหนดคุณภาพที่พึงประสงค์ของบัณฑิต ไว้ว่า "ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อ"

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (คู่มือนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548) ได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ไว้ว่า “...มีความรับผิดชอบต่อสังคม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี” ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้แก่ ปัจจัยสถานการณ์ คือ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม จิตลักษณะเดิม คือ เหตุผลเชิงจริยธรรม และจิตลักษณะตามสถานการณ์ คือ ความเชื่ออำนาจในตนในการเรียน และทัศนคติต่อการคบเพื่อนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยศึกษาว่าตัวแปรทั้ง 3 กลุ่มนี้ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาหรือไม่ เพื่อนำตัวแปรที่ค้นพบไปพัฒนานักศึกษาให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติต่อไป

แนวคิดทฤษฎี การวิจัยครั้งนี้ได้นำรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยมมาใช้เพื่อศึกษาปัจจัยของพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม โดยแบ่งว่าสาเหตุมาจากปัจจัย 3 ประเภท ผู้วิจัยได้จัดตัวแปรต่างๆ ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม ดังนี้ 1) ปัจจัยสถานการณ์ คือ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม 2) จิตลักษณะเดิม คือ เหตุผลเชิงจริยธรรม 3) จิตลักษณะตามสถานการณ์ คือ ความเชื่ออำนาจในตนในการเรียน และทัศนคติต่อการคบเพื่อนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำคัญของตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

1. พฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นคุณลักษณะที่ดีงามในสังคม ควรปลูกฝังให้เกิดในตัวบุคคลทุกคน หากบุคคลมีความรับผิดชอบต่อสังคมจะมีผล คือ 1) ทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายได้ทันเวลา 2) เป็นที่นับถือ ได้รับการยกย่องสรรเสริญ และเป็นคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อสังคม 3) เป็นสิ่งเกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติงานสอดคล้องกับกฎของจริยธรรมและหลักเกณฑ์ของสังคม โดยไม่ต้องมีการบังคับจากบุคคลอื่น 4) ไม่ทำให้เป็นเหตุของความเสื่อมและความเสียหายแก่ส่วนรวม 5) ทำให้เกิดความก้าวหน้าสงบสุขเรียบร้อยแก่สังคม (คณิงรัตน์ ลาโพธิ์, 2535)

ดังนั้นพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม จึงเป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างให้เกิดขึ้นกับบุคคล เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ การวัดพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมในการวิจัยนี้ ใช้แบบวัดที่ปรับปรุงจากแบบวัดในงานวิจัยของ ดุสิต อุทิศพงษ์ (2547) มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” จนถึง “ไม่จริงเลย” มีจำนวน 25 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .85

2. ปัจจัยสถานการณ์ คือ ลักษณะของสถานการณ์ที่มีความหมายก่อให้เกิดอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาปัจจัยสถานการณ์ 2 ตัวแปร ดังต่อไปนี้

1) สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ สามารถส่งผลกระทบต่อผู้ที่ได้สัมผัสโดยตรงทั้งในทางบวกและลบ ดังนั้นการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ดีในสถานศึกษา

จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงออกในลักษณะของการตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความรู้สึกผูกพันและติดตามผลงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จ ยอมรับในสิ่งที่ตนเองได้กระทำลงไป ปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามที่ได้รับมอบงานมา (สมวาสนา ธนเมธิกุล, 2546)

สมวาสนา ธนเมธิกุล (2546) ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมรับผิดชอบของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาที่มีพฤติกรรมรับผิดชอบสูง คือ นักศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาสูง การวัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา การวิจัยนี้ ใช้แบบวัดที่ปรับปรุงจากแบบวัดในงานวิจัยของสมวาสนา ธนเมธิกุล (2546) มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” จนถึง “ไม่จริงเลย” มีจำนวน 10 ข้อ แบบวัดมีค่าความเชื่อมั่น .65

2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม นักศึกษาจะต้องมีส่วนร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักศึกษาได้รับความรู้และประสบการณ์ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดให้ โดยมุ่งหมายให้นักศึกษาเป็นคนที่มีความเจริญและมีประโยชน์ต่อสังคม การวัดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม (สำเนาวิ ขจรศิลป์, 2525) การวิจัยนี้ ใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ลักษณะของแบบวัดเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” จนถึง “ไม่จริงเลย” มีจำนวน 10 ข้อ แบบวัดมีค่าความเชื่อมั่น .83

ดวงเดือน พันธุนาวิน (2539) ได้กล่าวถึงจิตลักษณะว่า หมายถึง ลักษณะทางจิตใจของคนเราที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนาขึ้น ตามทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะธรรมได้วิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมคนดี คนเก่ง และการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพว่ามีองค์ประกอบ

ทางจิตที่เกี่ยวข้องอยู่ 8 จิตลักษณะ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้าน สาเหตุทางจิตใจของพฤติกรรมอีก 5 ด้าน ที่มีความเชื่อมโยงกัน เมื่อนำไปประกอบเป็นต้นไม้อัจฉริยะธรรม แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนดอกผล ส่วนลำต้น และส่วนราก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนดอกและผล หมายถึง พฤติกรรมของคนดี คนเก่ง ซึ่งสาเหตุพฤติกรรมส่วนนี้เป็นผลมาจากจิตใจที่เป็นส่วของลำต้นและส่วนของราก ส่วนลำต้น หมายถึง สาเหตุทางจิตใจของพฤติกรรม 5 ด้าน ได้แก่ 1) เหตุผลเชิงจริยธรรม 2) ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน 3) ความเชื่ออำนาจในตน 4) ทศนคติ ค่านิยม คุณธรรม 5) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่วนของลำต้นจะแข็งแรงได้ ต้องมาจากส่วนรากที่สมบูรณ์ ส่วนของราก หมายถึง ลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้าน ได้แก่ 1) สติปัญญา 2) สุขภาพจิตที่ดี 3) มีประสบการณ์สังคมสูง

ในการวิจัยนี้ได้กำหนดตัวแปรจากทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะธรรม คือ เหตุผลเชิงจริยธรรม ความเชื่ออำนาจในตนในการเรียน ทศนคติต่อการคบเพื่อนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และได้ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

3. จิตลักษณะเดิม คือ ลักษณะทางจิตใจของบุคคล ที่ได้รับการพัฒนามาตั้งแต่วัยเด็ก จนถึงปัจจุบัน ในการวิจัยนี้ ศึกษาจิตลักษณะเดิม 1 ตัวแปร ดังต่อไปนี้

เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การใช้เหตุผลมาอ้างในการเลือกตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆ ของบุคคล (ดวงเดือน พันธุนาวิน, 2528)

สุดใจ บุญอารีย์ (2530 อ้างถึงใน บัณฑิต เหล่าสุชา, 2544) ศึกษาเกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรมกับพฤติกรรมของนักเรียน พบว่า ผลการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมจริยธรรมทั้ง 3 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความเสียสละ ในการวิจัยนี้ใช้แบบวัดจากงานวิจัยของโกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ (2545 อ้างถึงใน นีออน พิณประดิษฐ์ และคณะ, 2548) มีลักษณะเป็น เรื่องสั้นๆ ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจแก้ปัญหา 7 เรื่อง ให้ผู้ตอบสมมติตัวเองว่าอยู่ในเหตุการณ์ดังกล่าว คำตอบจะมีมาตรฐานค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” จนถึง “ไม่จริงเลย” แบบวัดมีค่าความเชื่อมั่น .74

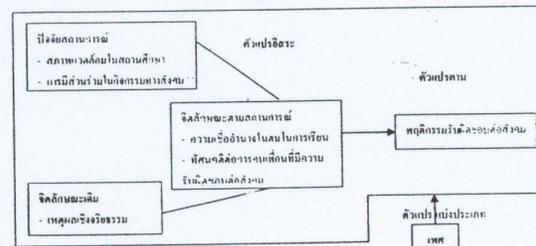
4. **จิตลักษณะตามสถานการณ์** คือ ลักษณะของจิตใจของผู้กระทำที่เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ปัจจุบันของบุคคลกับจิตลักษณะเดิมของเขา ทำให้เกิดจิตลักษณะตามสถานการณ์ในบุคคลนั้นขึ้นมา ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาจิตลักษณะตามสถานการณ์ 2 ตัวแปร ดังต่อไปนี้

1) **ความเชื่ออำนาจในตนในการเรียน** หมายถึง บุคคลที่เชื่อผลการกระทำที่เกิดจากเคราะห์กรรม โชคกลาง และบุคคลที่มีอำนาจมากกว่าตนหรือไม่อาจควบคุมได้ บุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจนอกตน ส่วนบุคคลที่มีความเชื่อผลการกระทำที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากทักษะความสามารถหรือความชำนาญของตน และตนสามารถควบคุมได้ บุคคลนั้นก็จะเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตน (Solomon & Oberlander, 1974)

สมวาสนา ธนเมธิกุล (2546) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมรับผิดชอบ พบว่า ตัวแปรทำนายสำคัญของพฤติกรรมรับผิดชอบ คือ ความเชื่ออำนาจในตนในการเรียน ในกลุ่มเพศชายสามารถทำนายได้ร้อยละ 51.1 การวิจัยนี้ใช้แบบวัดความเชื่ออำนาจในตนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบวัดมีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” จนถึง “ไม่จริงเลย” มีจำนวน 10 ข้อ แบบวัดมีค่าความเชื่อมั่น .63

2) **ทัศนคติต่อการคบเพื่อนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม** กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางความรู้ ทัศนคติ บุคลิกภาพ คุณธรรม และผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา และกลุ่มเพื่อนยังมีอิทธิพลทำให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นและมีพฤติกรรมไปตามกลุ่มที่เขายึดอยู่ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2530) การวิจัยนี้ ใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบวัดมีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” จนถึง “ไม่จริงเลย” มีจำนวน 10 ข้อ แบบวัด มีค่าความเชื่อมั่น .81

จากการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. **วัตถุประสงค์ของการวิจัย** การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษา ปัจจัยสถานการณ์ จิตลักษณะเดิม และจิตลักษณะตามสถานการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา

2. เพื่อศึกษาปริมาณการทำนายพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม ของนักศึกษา จากปัจจัยสถานการณ์ จิตลักษณะเดิม และจิตลักษณะตามสถานการณ์

3. สมมติฐานการวิจัย

จากการทบทวนเอกสาร ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานของการวิจัยดังนี้

3.1 นักศึกษาที่มีปัจจัยทางสถานการณ์สูง มีจิตลักษณะเดิมสูง และมีจิตลักษณะตามสถานการณ์สูง มีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่านักศึกษาที่มีปัจจัยสถานการณ์ต่ำ มีจิตลักษณะเดิมต่ำและมีจิตลักษณะตามสถานการณ์ต่ำ

3.2 ปัจจัยทางสถานการณ์ จิตลักษณะเดิม และจิตลักษณะตามสถานการณ์ ร่วมกันทำนายพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา ได้ดีกว่ากลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตามลำพัง

4. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงสัมพันธ์ (Correlation Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ชั้นปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาในภาคปลาย ปีการศึกษา 2549 จำนวน 239 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 165 คน ได้จากการสุ่ม

ตัวอย่าง ตัวแปรในการวิจัยนี้ แบ่งเป็น ตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1) ปัจจัยสถานการณ์ คือ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม 2) จิตลักษณะเดิม คือ เหตุผลเชิงจริยธรรม และ 3) จิตลักษณะตามสถานการณ์ คือ ความเชื่ออำนาจในตนในการเรียน และทัศนคติต่อการคบเพื่อนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา และตัวแปรแบ่งประเภท คือ เพศ

5. **เครื่องมือ** เครื่องมือของการวิจัยนี้เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วย แบบวัดต่างๆ รวม 7 ส่วน ดังนี้

5.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

5.2 แบบวัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ปรับปรุงจากแบบวัดจากงานวิจัยของ สมวาสนา ธนเมธิกุล (2546) มีจำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .65

5.3 แบบวัดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีจำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .85

5.4 แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นแบบวัดจากงานวิจัยของโกศล มีคุณและณรงค์ เทียมเมฆ (2545 อ้างถึงใน นีออน พิณประดิษฐ์ และคณะ, 2548) มี 7 เรื่อง มีค่าความเชื่อมั่น .74

5.5 แบบวัดความเชื่ออำนาจในตน ใน การเรียนเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีจำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .67

5.6 แบบวัดทัศนคติต่อเพื่อนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีจำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .81

5.7 แบบวัดพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม ปรับปรุงจากแบบวัดจากงานวิจัยของ ดุสิต อุทิศพงษ์ (2547) มีจำนวน 25 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .85

ในแบบวัดทั้ง 7 ส่วนนี้ ในส่วนแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้หาคุณภาพโดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง และหา 1) ค่าความตรง โดยผู้เชี่ยวชาญ 2) ค่า Item Total Correlation รายข้อของแบบวัด และ 3) ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร Cronbach's Alpha Coefficient

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการในระหว่างวันที่ 5 กุมภาพันธ์ - 15 มีนาคม พ.ศ. 2550 และได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำไปบันทึกข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยนี้ ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง ความแปรปรวนสามทาง และวิเคราะห์หาค่าสมการถดถอยพหุคูณ

7. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

7.1 อภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์ พบว่า อิทธิพลของตัวแปรอิสระที่ละตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา โดยพบในตัวแปรสถานการณ์ทั้ง 2 ตัวแปร คือ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ส่วนในจิตลักษณะเดิม คือ เหตุผลเชิงจริยธรรม และจิตลักษณะตามสถานการณ์ คือ ทำคนคิดต่อการคบเพื่อนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น พบ

อิทธิพลของตัวแปรอิสระที่ละ 2 และ 3 ตัวแปร แต่ตัวแปรที่ไม่พบผลต่อความแปรปรวนของพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม คือ ความเชื่ออำนาจในตนในการเรียน เพราะตัวแปรนี้เป็นเรื่องของส่วนบุคคลในด้านการเรียนจึงไม่สอดคล้องกับตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับสังคมโดยเฉพาะ

ขอเสนอผลการวิจัยที่สอดคล้องกับทฤษฎีและผลงานวิจัยอื่น ๆ ดังนี้

ปัจจัยสถานการณ์ คือ 1) สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา พบว่า นักศึกษาในทุกกลุ่มถ้ามีสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาสูงมีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมवासนา ธนเมธิกุล (2546) ที่พบว่า นักศึกษาที่มีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมสูง คือ นักศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาสูง และ 2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม พบว่า นักศึกษาในกลุ่มรวมและกลุ่มเพศหญิง ถ้ามีการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมสูงจะมีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมสูง เนื่องจากการทำกิจกรรมทางสังคมของนักศึกษาทำให้นักศึกษาช่วยพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความเจริญ ทั้งในด้านบุคลิกภาพ ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ เสียสละต่อส่วนรวม และมีคุณธรรม ดังคำกล่าวของคณะอนุกรรมการพัฒนานิสิตนักศึกษานอกชั้นเรียนเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลาง เพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย (2548)

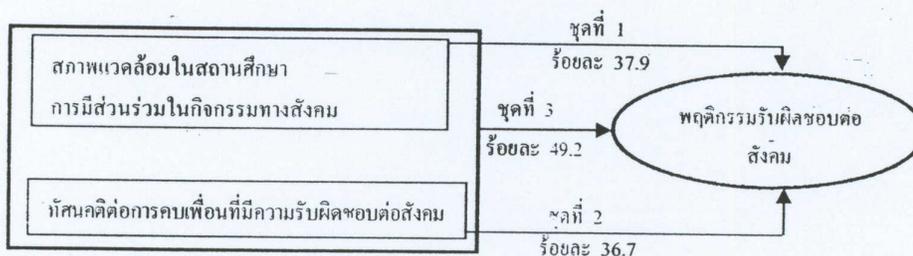
จิตลักษณะเดิม คือ 1) เหตุผลเชิงจริยธรรม พบว่า นักศึกษาที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงมีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมสูง โดยพบในกลุ่มรวมและกลุ่มเพศหญิง สอดคล้องกับงานวิจัยที่ทำการศึกษาในเรื่องใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของ พรพรรณ อุทัยวี (2544) ที่พบว่า เหตุผลเชิง

จริยธรรม มีผลต่อพฤติกรรมใฝ่รู้ของนักศึกษาคู
จิตลักษณะตามสถานการณ์ คือ 1) ความเชื่ออำนาจในตนในการเรียน พบว่า พฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมไม่แปรปรวนตาม ความเชื่ออำนาจในตนในการเรียนและไม่พบว่า ความเชื่ออำนาจในตนในการเรียนมีปฏิสัมพันธ์ ร่วมกับตัวแปรอื่น ๆ เนื่องจากความเชื่ออำนาจใน ตนในการเรียนเป็นเรื่องของส่วนบุคคลในด้ว การเรียนไม่เกี่ยวข้องกับสังคมหรือส่วนรวมจึง ทำให้ไม่สอดคล้องกับตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวกับ สังคมโดยเฉพาะ ความเชื่ออำนาจในตนในการ เรียนจึงไม่พบผลต่อพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม และ 2) ทักษะติดต่อการคบเพื่อนที่มีความรับผิด ชอบต่อสังคม พบว่า นักศึกษาที่มีทัศนคติต่อการ คบเพื่อนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับสูง ถ้ามีการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมสูง มี พฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่ากลุ่มตรงข้าม โดยพบในกลุ่มรวมและกลุ่มเพศหญิง เนื่องจาก กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและ พัฒนาการทางความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ คุณธรรม และผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา มีอิทธิพล ทำให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นและมีพฤติกรรมไป ตามกลุ่มที่เขายึดอยู่ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2530) เมื่อกลุ่มเพื่อนของนักศึกษา

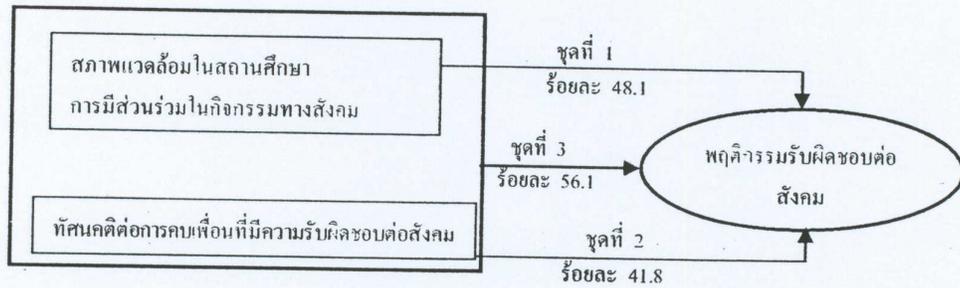
ยึดถือทัศนคติเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม แล้วตัวนักศึกษาจึงยอมรับทัศนคติที่มีต่อความ รับผิดชอบต่อสังคมมายึดถือเป็นทัศนคติของ ตนเองด้วย

7.2 อภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐาน

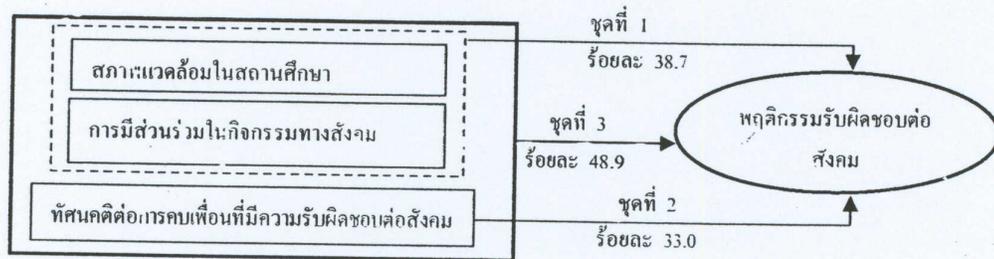
ข้อที่ 2 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวทำนายชุดที่ 3 สามารถทำนายพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม ของนักศึกษาได้มากกว่าตัวทำนายชุดที่ 1 และ ชุดที่ 2 เพียงลำพัง ซึ่งสามารถทำนายได้ในทุก กลุ่ม คือ 1) กลุ่มรวม ทำนายได้ร้อยละ 49.2 ตัวแปรทำนายสำคัญ คือ ทักษะติดต่อการคบเพื่อน ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมทางสังคม 2) กลุ่มเพศชาย ทำนาย ได้ร้อยละ 56.1 ตัวแปรทำนายสำคัญ คือ ทักษะติดต่อการคบเพื่อนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา 3) กลุ่มเพศหญิง ทำนายได้ร้อยละ 48.9 ตัวแปรทำนายสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และทัศนคติ ต่อการคบเพื่อนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (ดังภาพที่ 2-4) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมวาสนา ธนเมธิกุล (2546) ที่พบว่า ตัวแปร ทำนายสำคัญของพฤติกรรมรับผิดชอบ คือ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา



ภาพที่ 2 เปรียบเทียบค่าร้อยละปริมาณการทำนายคะแนนพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมของตัวแปร ทำนายทั้ง 3 ชุด ในนักศึกษากลุ่มรวม



ภาพที่ 3 เปรียบเทียบค่าร้อยละปริมาณการทำนายคะแนนพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมของตัวแปรทำนายทั้ง 3 ชุด ในนักศึกษากลุ่มเพศชาย



ภาพที่ 4 เปรียบเทียบค่าร้อยละปริมาณการทำนายคะแนนพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมของตัวแปรทำนายทั้ง 3 ชุด ในนักศึกษากลุ่มเพศหญิง

8. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

สถานศึกษาควรจัดให้นักศึกษามีส่วนร่วม ในกิจกรรมทางสังคมโดยจัดโปรแกรมกิจกรรมทางสังคมให้นักศึกษามีส่วนร่วม และติดตามศึกษาว่า นักศึกษามีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมก่อนและหลังการทำกิจกรรมทางสังคมแตกต่างกันหรือไม่ และควรสอดแทรกการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อให้นักศึกษามีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

คณะอนุกรรมการพัฒนานิเทศศึกษานอกชั้นเรียน เครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลางเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย. (2548). รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนิเทศนักศึกษาด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตร. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.].

- คณิงรัตน์ ลาโพธิ์. (2535). ผลของการนำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุนานิน. (2528). ปัจจัยทางจิตนิเวศที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 21. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุนานิน. (2539). ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดุสิต อุทิศพงษ์. (2547). การพัฒนาแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นีออน พินประดิษฐ์และคณะ. (2548). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาการศึกษาของบุคลากรในชุมชน. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บัณฑิต เหล่าสุขา. (2544). ปัจจัยทางสถานการณ์และจิตลักษณะกับพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พรพรรณ อุทัยวี. (2544). ตัวบ่งชี้ทางสังคมในนักศึกษาครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2548). คู่มือนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2530). งานบุคลากรนิสิตนักศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ. (2547). แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549). [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.].
- สำเนาวิ ขจรศิลป์. (2525). หลักการจัดกิจกรรมนักศึกษา. กรุงเทพฯ: กองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมวาสนา ธนเมธิกุล. (2546). จิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดกรมอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Solomon, D. & Oberland, M. I. (1974). **Locus of Control in Classroom.** New York:
Harper and Row.